

LAMPL ZSUZSANNA

DÖNTENÜNK KELL, KERESZTTÜZBEN

Az iskolaválasztás témája kimeríthetetlen és sokrétű téma. Kimeríthetetlen, mert mindig újabb gyermek- és szülőnemzedék ostromolja az iskolák kapuit, akik ugyanazokat a kérdéseket teszik fel s ugyanazokat a dilemmákat oldják, mint az előző generáció. Ezért bizonyos dolgokat újra el kell mondani. Ugyanakkor sokrétű téma is az iskolaválasztás. Egyrészt többször választunk, hiszen az alapiskolától kezdve a középiskolán át gyakran egészen az egyetemig az érintetteknek újra és újra el kell dönteniük, hogy hol fognak tanulni, másrészt ezek a választások nem ugyanazon szempontrendszer szerint zajlanak. Ráadásul a szülőnek, később pedig a kamasznak/fiatalnak nemcsak különböző, hanem sokszor egymásnak teljesen ellentmondó követelmények és érvelések kereszttüzbén kell meghozniuk akár több évre kiható döntéseiket.

Mivel itt most a tanintézmények választásáról van szó, kihagyom az óvodát (szerintem ott játszani kell, nem tanulni). Kezdjük tehát az alapiskola választásával. A magyar szülők egyik fő dilemmája ezen a téren az oktatás nyelve. Magyar legyen vagy szlovák? A kilencvenes évektől foglalkozom a szlovákiai magyarok szociológiai kutatásával, innen tudom, hogy az alapiskola-választás hátterében a következőképp megfogalmazott két követelmény feszül egymásnak: magyar maradjon-e a gyerek, illetve érvényesüljön. Ez a kettő sok magyar szülő szemében kizárja egymást. Ők többnyire a szlovák iskolát választják. A többiek szerint a magyar alapiskolát végzett gyerek ugyanúgy tud érvényesülni, mint a szlovákot végzett (ezt támasztja alá az összes kutatási eredmény, vagyis sokak saját tapasztalata, köztük az én személyes, két gyermekes tapasztalatom is), és ők magyar iskolába íratják a gyerekeiket. De a kérdés más szempontból is megközelíthető. Olyan alapiskolába járjon-e a gyerek, ahol nagyobb, vagy olyanba, ahol kisebb a valószínűsége, hogy jól érzi majd magát? És hol valószínűbb, hogy jól érzi majd magát? Ott, ahol egy kukkot sem ért az iskolában

használt nyelvből, s ez már az elejétől rányomhatja a bélyegét a teljesítményére, persze negatív értelemben, még akkor is, ha egyébként egyes gyerekről van szó, s ettől aztán újabb oka lesz nem jól érezni magát? Vagy ott, ahol számára érthető nyelven beszélnek, s ennek köszönhetően még a gyengébb képességű gyerekek is könnyebb elsajátítani a tudást? Felnőttként sem kellemes, amikor rajtunk kívül folynak a szavak és az események. Miért tesszük hát ki kicsi, védtelen gyermekünket az egyelőre még homályban sem derengő érvényesülés, valamiféle Jövendő Jó (?) reményében ilyen tortúráknak?

Van persze más szempont is: azért az nem elég, ha a gyerek csak jól érzi magát az alapiskolában. Az is fontos, hogy megtanulja, amit kell. És itt lehet, hogy sokan rám húzzák a vizeslepedőt, de én akkor is azt gondolom, hogy az iskolában a tudás megfelelő szintjét is el kell sajátítani, nem elég az ún. képességfejlesztés, pl. hogy tudjon kommunikálni, legyen toleráns meg hasonló. Tudom, miről beszélek. Az egyetemek manapság tele vannak olyan diákokkal, akik a semmiről is tudnak beszélni, csak éppen a semmi az semmit is szül. Aztán nem lehet csodálkozni, hogy a fennhangon hirdetett állapotok ellenére nem a tudás, hanem a tudatlanság társadalmát építjük. Gyorsan megjegyzem: nemcsak mi, itt, Szlovákiában. Sőt, ez a trend nem tőlünk ered. De visszatérve: a szülők egy része azt a kérdést is oldja, hogy melyik a jó iskola. Ez alatt azt értve (legalábbis elméletben), hogy a gyerek tudásában, személyiségfejlődésben is pallérozódjon (a gyakorlatban néha a követelő és következetes pedagógus a csúnya és rossz néni – a szülők szerint). S ez a kérdés általában nem úgy fogalmazódik meg, hogy vajon az „A” magyar iskola a jobb vagy a „B” magyar iskola (pláne, ha nincs is kettő), hanem a szlovák iskola a jobb vagy a magyar iskola. A „helyes” választ sok, az iskolát még meg nem tapasztalt szülő szerintem nagyjából olyan biztonsággal tudja megállapítani, mint én, innen, az íróasztaltól. Mégis van-

nak, akik szerint jobb a szlovák alapiskola, és azt választják. Lehet, hogy igazuk van, de az is lehet, hogy ez is csak egy klisé, olyasmi, mint az, hogy a külföldi egyetemek mind jobbak, pusztán azért, mert külföldiek (na, ez sem igaz). Mindenesetre, a magyar iskoláknak tenniük kell azért, hogy jobbak, sőt, híresen jók legyenek.

És akkor fennáll még egy kérdés: mennyire tud megfelelni a jó iskolával szembeni fenti követelménynek az a magyar iskola, amelyet sok roma gyerek látogat (mert ha ők otthon magyarul beszélnek, miért mennének szlovák iskolába?). Ugyanis vannak vidékek, ahol a kétkedő magyar szülők épp emiatt választják inkább a szlovák iskolát (vagy legalábbis ezt mondják).

S itt eljutottunk az integrált vagy szegregált oktatás kérdéséhez, ami kívül esik a mai témán. De szorosán összefügg velem.

